

ОСОБЛИВОСТІ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ АСОЦІАЦІЇ З ЄС

Кириченко А.Ю.

Науковий керівник – Наумов М.С., канд. екон. наук, доцент

Світовий ринок праці – це складна система міждержавних відносин з приводу узгодження попиту та пропозиції робочої сили, регулювання її міждержавних потоків, оплати праці та соціального захисту в умовах поширення глобалізаційних процесів і транснаціоналізації національних економік. Саме залучення з-за кордону кваліфікованої робочої сили стало причиною стрімкого розвитку нині провідних країн світу, адже відносно відкрита політика щодо кваліфікованого персоналу забезпечує швидкі темпи економічного зростання та скорочення витрат на підготовку кваліфікованих спеціалістів.

Стрімке зростання масштабів трудової еміграції розпочалось у 2014 році і було обумовлено різким зниженням рівня життя населення країни внаслідок окупації частини території України. Додатковим чинником було впровадження пенсійної реформи: втративши перспектив отримати гідну пенсію і не розраховуючи, що держава зможе змінити ситуацію на краще, значна частина громадян зробила вибір на користь роботи за кордоном, у тому числі нелегальної.

За оцінками експертів, через зростаючі масштаби зовнішньої трудової міграції, починаючи з 2015 року Україна щорічно втрачає 40 млрд грн (майже 1,5 млрд дол США). Проте поступово перекази «заробітчани» стали вагомим чинником стабільності вітчизняної економіки. Так, за оцінками польської влади, лише українські трудові мігранти, що працювали в Польщі, перерахували в 2017 році кошти, що становили приблизно 3-4 % українського ВВП. За розрахунками НБУ, загальні надходження коштів від зовнішніх мігрантів у 2017 році становили майже 9,3 млрд дол США, тоді як прямі іноземні інвестиції в Україну – лише 2,3 млрд дол США. Протягом першого півріччя 2018 року до України надійшло 1,259 млрд дол США інвестицій, переважна частка яких (59,6 %) була спрямована у фінансову та страхову діяльність, 9,6 % – в оптову та роздрібну торгівлю і лише 8,2 % – у промисловість. Порівняно невеликі зовнішні капіталовкладення в українську промисловість свідчать про незацікавленість інвесторів, що поруч з падінням цін на сировину на світовому ринку негативно позначається на розвитку української економіки. Таким чином, втрати від трудової еміграції значно менші за надходження. Зрозуміло, що в короткостроковій перспективі українські владні структури зацікавлені у підтриманні впливу трудових ресурсів.

Детальний аналіз характеру використання коштів, що надійшли від українських зовнішніх трудових мігрантів, свідчить про їхню важливість для вітчизняних товаровиробників, передусім, для великих фінансово-промислових груп: протягом 2014-2015 років 42 % таких коштів були спрямовані на заощадження, 25 % – на споживчі витрати (продукти харчування та оплата комунальних послуг), 17 % – на придбання або ремонт житла, 9 % – на товари тривалого користування, 1 % – на інвестування (придбання цінних паперів та розширення бізнесу) та 6 % – на інші витрати. Як видно, значна частина коштів була витрачена на придбання товарів і послуг, переважна більшість яких в Україні надається чи виробляється великими фінансово-промисловими групами. На основі цих даних можна констатувати, що трудові мігранти виявилися перспективнішими за прямих іноземних інвесторів. Істотний вплив надходження від зовнішніх трудових мігрантів здійснюють і на стабільність національної грошової одиниці. Погоджуючись із наявністю негативних наслідків зовнішньої трудової міграції у довгостроковій перспективі, керівництво НБУ визнає надходження від трудових мігрантів важливим фактором стабільності валютного ринку України у порівнянні з іноземними інвестиціями. По-перше, перекази майже в 100 % випадків надходять у грошовій формі, тоді як інвестиції, як правило, у 40-50 % випадків надходять у негрошовій формі. По-друге, перекази завжди надходять у вільноконвертованій валюті, а реінвестований прибуток, зароблений в Україні, лише в статистиці відображається як іноземні інвестиції, але фактично припливу валюти в країну не відбувається. По-третє, на відміну від міжнародних кредитів, у випадку із грошовими переказами до України не виникають вимоги з повернення отриманих коштів у майбутньому. Таким чином, для України стає актуальною реінтеграція мігрантів та діаспори. Для досягнення вказаної мети необхідно реалізувати систему організаційних та економічних заходів. Серед останніх, на нашу думку, слід виділити такі: розміщення облігацій серед мігрантів та діаспори, мотивація запуску депозитно-накопичувальних продуктів та послуг, легалізація і стимулювання розвитку нових каналів переказів коштів, стимулювання розвитку нових кредитних програм, стимулювання запуску страхових, пенсійних та іпотечних програм, сек'юритизація майбутніх надходжень грошових переказів, розвиток програм державно-приватного партнерства, запуск інвестиційних і митно-податкових пільг та програм, а також програм пільгового кредитування малого підприємництва.